

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби**

Кафедра глобальної та національної безпеки

Євгеній ТАРАН

**УКРАЇНА В СИСТЕМІ
МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ**

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**Навчально-науковий інститут публічного управління
та державної служби**

Кафедра глобальної та національної безпеки

Є.І. ТАРАН

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС

для здобувачів освіти спеціальності 256 «Національна безпека
(за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»

Ступінь вищої освіти «Бакалавр»
Освітньо-професійна програма
«Урядування у сфері національної безпеки»
(денна форма навчання)

Київ – 2026

УДК 351:355:341:327.5

DOI: <http://doi.org/10.32702/978-617-8080-17-4>

Рецензенти:

кандидат наук з державного управління, доцент Т.П. Паламарчук
(Київський національний університет імені Тараса Шевченка);
доктор наук з державного управління, доцент С.Ю. Лукін
(Регіональний центр підвищення кваліфікації Київської області)

*Рекомендовано до друку Вченою Радою Навчально-наукового інституту
публічного управління та державної служби
(протокол № 6 від 30 грудня 2025 року)*

Таран Є.І. Україна в системі міжнародної безпеки: навчально-методичний комплекс дисципліни для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за ОПП «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення та видами діяльності)». Київ Київ, ДКС-Центр, 2026. 40 с.

Навчально-методичний комплекс дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» підготовлено для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» у Навчально-науковому інституті публічного управління та державної служби Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Навчально-методичний комплекс дисципліни містить програму курсу, плани лекційних, семінарських і практичних занять, методичні рекомендації до проведення семінарських занять, завдання для самостійної роботи, зразки завдання проміжного контролю та залікового білету, перелік термінів з дисципліни, список рекомендованої літератури.

ISBN 978-617-8080-17-4

УДК 351:355:341:327.5

© Є.І. Таран, 2026

© Київський національний університет
імені Тараса Шевченка, 2026

ЗМІСТ

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	4
ВСТУП	5
МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ	5
СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ	6
СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	11
СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ	12
ПРОГРАМА КУРСУ	13
ПЛАН ЛЕКЦІЙ	17
РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДО ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	19
ПЛАН СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ	21
РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	27
ЗРАЗОК ЗАВДАННЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ	29
ЗРАЗОК ЗАЛІКОВОГО БІЛЕТУ	30
ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ	31
ОСНОВНІ ТЕРМІНИ	32
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	36

ОСНОВНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»
Спеціальність	256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»
Освітньо-професійна програма	Урядування у сфері національної безпеки
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Курс	3
Семестр	6
ECTS	4
Кількість кредитів	4
Кількість годин	120
Кількість розділів	2
Характер дисципліни	Вибіркова
Лекції (год.)	28
Семінарські	28
Практичні	4
Самостійна робота	60
Вид підсумкового контролю	Залік

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Україна в системі міжнародної безпеки» освітньо-професійної програми «Урядування у сфері національної безпеки» спеціальності 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» має важливе значення для підготовки фахівців-управлінців у сфері національної безпеки, орієнтується на сучасні наукові досягнення в галузі публічного управління та національної безпеки.

Навчальна дисципліна передбачає отримання здобувачами освіти поглиблених знань про сутність, методологію та технології процесів позиціонування України в системі міжнародної безпеки, покращення навичок моніторингу інформації її оцінки та добору, формування умінь організації експертного, консультаційного та аналітичного супроводу з метою забезпечення прийняття ефективних управлінських рішень у сфері національної безпеки, а також проведення наукових досліджень вказаного напрямку.

Навчально-методичний комплекс дисципліни містить програму курсу, плани лекційних, семінарських і практичних занять, методичні рекомендації до проведення семінарських занять, завдання для самостійної роботи, питання до заліку, приклади оформлення модульної контрольної роботи та варіанту питань до заліку, перелік термінів з дисципліни, список рекомендованої літератури.

МЕТА, ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ТА ЗАПЛАНОВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Мета дисципліни – ознайомлення здобувачів освіти з основними проблемами, які виникають у сфері забезпечення міжнародної безпеки, видами загроз безпеці на національному й глобальному рівнях, і формування цілісного бачення місця України в системі міжнародної безпеки.

Вимоги до вибору навчальної дисципліни:

Знати: концептуальні основи національної безпеки; складові елементи системи національної безпеки; об'єкти і суб'єкти національної безпеки; головні проблеми та виклики національній безпеці в умовах глобалізації; пріоритетні національні інтереси України в системі міжнародної безпеки.

Вміти: розрізняти явища глобальної і національної безпеки; досліджувати й аналізувати критерії національної безпеки; здійснювати аналіз зовнішньої політики країн світу; проводити систематизацію та узагальнення даних; визначати ключові компоненти у системі національної безпеки, механізмах її реалізації; аналізувати форми і методи забезпечення національної безпеки; визначати перспективи можливих потенційних ризиків у сфері національної та регіональної безпеки; визначати правові основи забезпечення національної безпеки.

Володіти: відповідним категоріальним апаратом; методами системного аналізу глобальної і національної безпеки, прогнозувати тенденції еволюції стану глобальної політики, а також політики окремих держав в сучасних умовах; навичками з пошуками за допомогою інформаційних технологій необхідної інформації (включно в іншомовних джерелах) та її критичного осмислення при вирішенні різного роду завдань безпекового характеру.

Анотація навчальної дисципліни: дисципліна знайомить здобувачів освіти з теоретичними засадами міжнародної безпеки; галузевою структурою міжнародної безпеки; місцем України в системі міжнародної безпеки.

Детальна увага приділяється теоретико-методологічним аспектам міжнародної безпеки; міжнародним організаціям системи безпеки; європейській системі безпеки; міжнародній системі непоширення зброї масового знищення; протидії міжнародному тероризму; енергетичній безпеці в умовах глобалізації; міжнародній економічній безпеці; міжнародній продовольчій безпеці; міжнародній інформаційній безпеці; інформаційно-психологічній безпеці та кібербезпеці в умовах сучасного гібридного протистояння; місцю України в системі сучасних міжнародних відносин; місцю України в європейській системі безпеки; Україні як складовій системі міжнародної безпеки; геополітичним вимірам національної безпеки України; місцю України в системі Північноатлантичного співробітництва.

Завдання (навчальні цілі) – надати здобувачам освіти систему знань про: теоретичні основи міжнародної безпеки; міжнародні організації системи безпеки; європейську систему безпеки; заходи з нерозповсюдження зброї масового знищення та заходи боротьби з тероризмом. Особлива увага приділена місцю України в системі забезпечення міжнародної безпеки та системі безпеки Європейського Союзу.

Згідно з вимогами Стандарту вищої освіти за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону» (бакалаврського) рівня вищої освіти дисципліна «Україна в системі міжнародної безпеки» забезпечує набуття здобувачами освіти таких компетентностей:

Назва компетентності	Код компетентності
<i>Загальні компетентності</i>	
Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого (безпечного) розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	ЗК-1
Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми духовної діяльності для активного відпочинку і ведення здорового способу життя.	ЗК-3
Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.	ЗК-4
<i>Фахові компетентності</i>	
Здатність аналізувати й прогнозувати розвиток безпекового середовища (глобальний, регіональний та національний аспекти) за окремими сферами забезпечення та видами діяльності.	ФК4
Здатність інтегрувати знання і розв'язувати складні задачі національної безпеки (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності) у широких та мультидисциплінарних контекстах за наявності неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.	ФК-7

Результати навчання:

Результат навчання (1. знати; 2. вміти; 3. комунікація; 4. автономність та відповідальність)		Методи викладання і навчання	Методи оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці з дисципліни
Результат навчання				
знати:				
1.1	Теоретико-методологічні аспекти міжнародної безпеки	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	5
1.2	Основні міжнародні організації системи безпеки	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	6
1.3	Ключові заходи з протидії міжнародному тероризму	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	6
1.4	Міжнародну систему непоширення зброї масового знищення	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	5
1.5	Місце України в системі сучасних міжнародних відносин	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	6
1.6	Роль України в системі Північноатлантичного співробітництва	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	6
1.7	Місце України в системі європейської безпеки	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	6
вміти:				
2.1	Аналізувати підходи до врегулювання сучасних міжнародних суперечностей і конфліктів	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	6

2.2	Оцінювати стан військово-політичної обстановки у світі	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	5
2.3	Здійснювати моніторинг обстановки, збір та узагальнення інформації про дестабілізуючі фактори у світі	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	7
2.4	Розробляти заходи та робити пропозиції з підвищення рівня міжнародної безпеки у світі	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	5
2.5	Використовувати відповідний термінологічно-категоріальний апарат	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	7
2.6	Давати критичну оцінку заходів і подій, пов'язаних з міжнародною безпекою	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	7
2.7	Робити сценарії розвитку міжнародної безпеки у XXI ст.	Лекції, семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, модульна контрольна робота, презентація самостійного дослідження, залік	5
	комунікація:			
3.1	Використовувати інформаційні інтернет-ресурси включно іноземні джерела при проведенні самостійних досліджень та презентації їх результатів у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій тощо	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	3
3.2	Презентувати результати проведених досліджень та здійсненої самостійної роботи у вигляді доповідей, повідомлень, презентацій тощо	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, презентація самостійного дослідження	3
3.3	Вести полеміку стосовно питань підвищення ефективності експертно-аналітичної роботи органів державної влади у сфері національної безпеки	Семінари, Самостійна робота	Дискусії	3
	автономність та відповідальність:			

4.1	Самостійно шукати та критично опрацювати літературу щодо експертно-аналітичної діяльності у сфері національної безпеки, вільно володіти методами обробки, аналізу та синтезу наукової інформації	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, проміжний контроль, презентація самостійного дослідження, залік	3
4.2	Вирішувати самостійно комплексні завдання, пов'язанні із експертно-аналітичною діяльністю у сфері національної безпеки	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, проміжний контроль, презентація самостійного дослідження	3
4.3	Нести відповідальність за достовірність та політико-ідеологічну незаангажованість, якість і достовірність аналітичних матеріалів	Семінари, самостійна робота	Усні доповіді, дискусії, презентація самостійного дослідження	3

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни											
	1.1	1.2	1.3	1.4	1.5	1.6	1.7	2.1	2.2	2.3	2.4	2.5
ПРН-1. Вміти реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства (вільного демократичного) та необхідність його сталого (безпечного) розвитку, верховенства права і свобод людини і громадянина в Україні.	+	+	+	+	+			+	+	+	+	+
ПРН-2. Вміти використовувати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної								+	+	+	+	+

області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.												
ПРН-4. Вільно спілкуватися державною мовою.	+	+	+		+		+	+	+	+	+	+

СПІВВІДНОШЕННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ ДИСЦИПЛІНИ ІЗ ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ НАВЧАННЯ (ПРОДОВЖЕННЯ)

Програмні результати навчання	Результати навчання дисципліни							
	2.6	2.7	3.1	3.2	3.3	4.1	4.2	4.3
ПРН-1. Вміти реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства (вільного демократичного) та необхідність його сталого (безпечного) розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.	+	+	+			+	+	+
ПРН-2. Вміти використовувати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.	+		+	+	+			
ПРН-4. Вільно спілкуватися державною мовою.	+	+		+				

СХЕМА ФОРМУВАННЯ ОЦІНКИ. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Форми оцінювання здобувачів освіти:

Контроль знань здійснюється за системою ECTS, яка передбачає дворівневе оцінювання засвоєного матеріалу, зокрема оцінювання теоретичної підготовки – результати навчання (знання 1.1-1.9), що складає 25 % від загальної оцінки за семестр та оцінювання практичної підготовки – результати навчання (вміння 2.1-2.7; комунікація 3.1-3.3; автономія 4.1-4.3), що складає 75 % загальної оцінки за семестр.

Оцінювання семестрової роботи (MAX. – 80 балів / MIN. – 48 балів):

1. Виконання практичних (семінарських) завдань, доповнення та участь в дискусіях на семінарах: – мах. 35 / min. 18 балів.
2. Індивідуальна самостійна робота (реферат): мах. 15 / min. 10 балів.
3. Проміжний контроль 1: мах. 15 / min. 10 балів.
4. Проміжний контроль 2: мах. 15 / min. 10 балів.

Семестрову кількість балів формують бали, отримані здобувачем освіти у процесі засвоєння матеріалу з усіх (трьох) частин навчальної дисципліни. Загальна семестрова оцінка складаються із балів, отриманих за 1) аудиторну роботу (усні доповіді, доповнення та участь в дискусіях на семінарах), 2) індивідуальну самостійну роботу (реферат); 3) проміжний контроль 1; 4) проміжний контроль 2. Всі види робіт в семестрі мають в підсумку в: максимальному вимірі – 80 балів; мінімальному вимірі – 48 балів.

Перескладання семестрового контролю з метою покращення позитивної оцінки не допускається.

підсумкове оцінювання

Підсумковий контроль здійснюється у формі письмової контрольної роботи, яка оцінюється максимум у 20 балів, а мінімум у 12 балів та проводиться на одному з останніх практичних занять з дисципліни. Підсумкова оцінка з дисципліни здобувачу освіти виставляється за результатами роботи протягом семестру як сума балів, отриманих впродовж навчального семестру, включаючи бали, отримані за виконання самостійної роботи та підсумкової контрольної роботи.

Залік виставляється за результатами роботи студента впродовж усього семестру.

	Семестрова кількість балів	Підсумкова контрольна робота	Підсумкова оцінка
<i>Мінімум</i>	48	12	60
Максимум	80	20	100

Організація оцінювання:

Семестрове оцінювання таких видів робіт, як: дискусії, опитування, розв'язування задач, тестування, контрольні роботи здійснюються під час занять, які відбуваються за розкладом.

Самостійна робота здобувача освіти полягає в систематичному опрацюванні нормативно-законодавчих актів та звітів про оцінку рівня нормативно-правового забезпечення експортного контролю в Україні. Засвоєний матеріал підлягає перевірці на кожному практичному занятті у формі усного опитування. Крім того результати самостійного опрацювання матеріалу перевіряються у вигляді коротких письмових робіт, кожна з яких оцінюється максимум у 5 балів.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється шляхом виконання здобувачем освіти додаткових завдань з дисципліни.

У випадку виникнення додаткових питань та складних ситуацій під час навчального процесу, їх вирішення здійснюється з посиланням на засади Положення про організацію освітнього процесу у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка.

Шкала відповідності оцінок

Зараховано / Passed	60-100
Не зараховано / Fail	0-59

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ, СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ. РОЗПОДІЛ АКАДЕМІЧНОГО ЧАСУ

Структура навчальної дисципліни. У навчальній дисципліні передбачено дві змістових частини. Перша частина навчальної дисципліни присвячена теоретичним засадам та структурі міжнародної безпеки. Друга частина – галузевій орієнтації зусиль та особливості забезпечення міжнародної безпеки в сучасних умовах, місце України в системі міжнародної безпеки. Завершується дисципліна заліком у формі письмової підсумкової роботи.

№ теми	Назва теми	Кількість годин			
		Лекції	Семінари	Практичні	Самостійна робота
ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 1. «Теоретичні основи та структура міжнародної безпеки»					
1	Тема 1. Теоретико-методологічні аспекти міжнародної безпеки	2	2	0	2
2	Тема 2. Міжнародна система безпеки	2	2	0	2
3	Тема 3. Міжнародні організації системи безпеки	2	2	0	2
4	Тема 4. Регіоналізація міжнародної безпеки	2	2	0	2
5	Тема 5. Європейська система безпеки	2	2	0	2
6	Тема 6. Країни за світового гібридного устрою	2	2	0	2
7	Тема 7. Міжнародна система непоширення зброї масового знищення	2	2	0	2
	<i>Модульна контрольна робота 1</i>			2	8
ЗМІСТОВНА ЧАСТИНА 2. «Галузева орієнтація зусиль та особливості забезпечення міжнародної безпеки в сучасних умовах, місце України в системі міжнародної безпеки»					
8	Тема 8. Протидія міжнародному тероризму	2	2	0	2
9	Тема 9. Міжнародна енергетична та економічна безпека	2	2	0	2
10	Тема 10. Міжнародна продовольча та інформаційна безпека	2	2	0	2
11	Тема 11. Україна як складова	2	2	0	2

	системи міжнародної безпеки				
12	Тема 12. Особливості діяльності України у системі сучасних міжнародних відносин	2	2	0	2
13	Тема 13. Практичні аспекти участі України у системі європейської безпеки	2	2	0	2
14	Тема 14. Практичні аспекти участі України у системі НАТО	2	2	0	2
	<i>Модульна контрольна робота 2</i>			2	8
	<i>Індивідуальна самостійна робота (реферат)</i>				8
	<i>Залік</i>				8
	ВСЬОГО	28	28	4	60

Загальний обсяг – 120 год, включно:

Лекції – 28 год.;

Семінари – 28 год.;

Практичні заняття – 4 год.;

Самостійна робота – 60 год.

ПРОГРАМА КУРСУ

Змістовна частина 1. Теоретичні основи та структура міжнародної безпеки

Тема 1. Теоретико-методологічні аспекти міжнародної безпеки

Основні підходи до визначення поняття «безпека»; співвідношення понять «міжнародна», «регіональна» та «національна» безпека; види міжнародної безпеки; основні напрямки забезпечення міжнародної безпеки; проблема безпеки в умовах глобалізації.

Тема 2. Міжнародна система безпеки

Понятійний апарат, сутність і зміст теорії безпеки. Система міжнародної безпеки та її типи. Види міжнародної безпеки. Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки.

Тема 3. Міжнародні організації системи безпеки

Мета і засади створення міжнародних безпекових структур; вплив міжнародних організацій на стан і перспективи розвитку простору безпеки; роль ООН в системі забезпечення глобальної безпеки; регіональні міжнародні організації та їх значення в підтриманні безпеки в регіоні і світі (Європейський Союз, Західноєвропейський Союз, Рада Європи, Організація безпеки і співробітництва в Європі, НАТО тощо).

Тема 4. Регіоналізація міжнародної безпеки

Моделі міжнародної безпеки регіонів світу: європейський, близькосхідний, азіатсько-тихоокеанський, центральноамериканський, північноамериканський; національна, регіональна та глобальна безпека: суперечність інтересів і проблема узгодження; передумови створення національної безпеки США; сучасна доктрина національної безпеки США та її основні елементи – суб'єкти безпеки, правові основи тощо; стратегія національної безпеки Китаю.

Тема 5. Європейська система безпеки

Європейська безпекова політика та етапи її формування; сучасний стан системи європейської безпеки; політика національної безпеки провідних країн ЄС; особливості забезпечення національної безпеки інших країн ЄС, а також країн Європи що не входять до Євросоюзу; особливості політики національної безпеки Великої Британії; проблеми забезпечення європейської безпеки в умовах глобалізації.

Тема 6. Країни за світового гібридного устрою

Поняття гібридного устрою міжнародних відносин. Особливості гібридного протистояння у сучасному світі. Елементи гібридного протистояння: поєднання військових, політичних, економічних, інформаційних та інших методів одночасно. Ключові інструменти гібридної війни – пропаганда, кібервійна, підтримка сепаратистів, створення економічних проблем, маніпуляція свідомістю тощо. Гібридна війна як фактор нестабільності міжнародної системи.

Тема 7. Міжнародна система непоширення зброї масового знищення

Основні документи про нерозповсюдження зброї масового знищення; Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ); особливості процесів ядерного стримування наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.; основні положення Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та її знищення, Конвенції про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення.

Змістовна частина 2. Галузева орієнтація зусиль та особливості забезпечення міжнародної безпеки в сучасних умовах, місце України в системі міжнародної безпеки

Тема 8. Протидія міжнародному тероризму.

Явище тероризму як загроза міжнародній безпеці; причини виникнення та суть міжнародного тероризму; види міжнародного тероризму; антитерористичні заходи та спроби протидії і запобігання терористичним атакам; міжнародна співпраця у боротьбі з тероризмом та його фінансуванням.

Тема 9. Міжнародна енергетична та економічна безпека

Поняття енергетичної безпеки; нерівномірність розміщення енергетичних ресурсів на планеті; структура видобування та споживання енергетичних ресурсів по регіонах світу; потенційні загрози енергетичній й безпеці; сутність та основні підходи до економічної безпеки; внутрішні і зовнішні загрози національній економічній безпеці; основні загрози економічній безпеці в регіональному аспекті: диспропорції в соціально-економічному розвитку країн і регіонів; зовнішній борг як загроза національній безпеці.

Тема 10. Міжнародна продовольча та інформаційна безпека

Продовольча проблема як одна із глобальних проблем сучасності; оцінка продовольчої безпеки на національну та міжнародному рівнях; роль міжнародних організацій у забезпеченні продовольчої безпеки й у боротьбі з голодом на планеті; застосування міжнародних стандартів в інформаційній сфері і впорядкування глобальної інформаційної інфраструктури; інформаційні загрози міжнародним відносинам; явище інформаційних війн в сучасному світі; поняття суверенітету в глобальній мережі Інтернет.

Тема 11 Україна як складова системи міжнародної безпеки

Роль України в системі міжнародної безпеки. Участь України у міжнародних місіях ООН; впровадження стандартів НАТО та ЄС у силових структурах (ЗСУ, СБУ, Нацгвардія) з метою підвищення національної і регіональної безпеки. Місце України в формуванні нової архітектури безпеки.

Тема 12. Особливості діяльності України у системі сучасних міжнародних відносин

Міжнародні відносини України в контексті національної безпеки; участь України в роботі ООН; співпраця України з європейськими регіональними організаціями; співробітництво України з НАТО у сфері міжнародної безпеки.

Тема 13. Практичні аспекти участі України у системі європейської безпеки

Український фактор в формуванні загальноєвропейської системи безпеки; безпека національним інтересам України в умовах європейської інтеграції; участь України у європейських структурах з питань безпеки.

Тема 14. Практичні аспекти участі України у системі НАТО

Роль НАТО в формуванні та підтриманні європейської і світової безпеки; засади й основні принципи співробітництва України та НАТО; реформування Збройних Сил України в контексті євроатлантичної інтеграції; участь НАТО у врегулюванні міжнародних конфліктів.

ПЛАН ЛЕКЦІЙ

Змістовна частина 1. Теоретичні основи та структура міжнародної безпеки

Лекція 1. Теоретико-методологічні аспекти міжнародної безпеки

Мета заняття: розкрити основні підходи до визначення поняття «безпека», зокрема узагальнити співвідношення понять «міжнародна», «регіональна», «національна» безпека.

План:

1. Основні підходи до визначення поняття «безпека».
2. Співвідношення понять «міжнародна», «регіональна» та «національна» безпеки.
3. Види міжнародної безпеки.
4. Основні напрямки забезпечення міжнародної безпеки.
5. Проблема безпеки в умовах глобалізації.
6. Нетрадиційні загрози безпеки: міжнародний тероризм, організована злочинність, незаконна торгівля зброєю, торгівля людьми тощо.

Лекція 2. Міжнародна система безпеки

Мета заняття: розглянути основні категорії і поняття теорії безпеки, види та типи системи міжнародної безпеки.

План:

1. Понятійний апарат, сутність і зміст теорії безпеки.
2. Система міжнародної безпеки та її типи.
3. Види міжнародної безпеки.
4. Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки.

Лекція 3. Міжнародні організації системи безпеки

Мета заняття: розглянути теоретичні засади створення міжнародних структур безпеки, чинники впливу на міжнародні відносини та суб'єкти цих відносин.

План:

1. Суб'єкти міжнародних відносин.
2. Види і типи міжнародних відносин.
3. Основні чинники, що впливають на міжнародні відносини.
4. Теоретичні засади створення міжнародних структур безпеки.

Лекція 4. Регіоналізація міжнародної безпеки

Мета заняття: ознайомити з моделями міжнародної безпеки регіонів світу: європейський, близькосхідний, азіатсько-тихоокеанський, центральноамериканський, північноамериканський, визначити основні характеристики та відмінності.

План:

1. Моделі міжнародної безпеки регіонів світу: європейський, близькосхідний, азіатсько-тихоокеанський, центральноамериканський, північноамериканський.
2. Національна, регіональна та глобальна безпека: суперечність інтересів і проблема узгодження.
3. Передумови створення національної безпеки США.
4. Сучасна доктрина національної безпеки США та її основні елементи – суб'єкти безпеки, правові основи тощо.
5. Стратегія національної безпеки Китаю.

Тема 5. Європейська система безпеки

Мета заняття: розкрити процес формування європейської безпекової політики та особливості її реалізації в провідних європейських країнах.

План:

1. Європейська безпекова політика та етапи її формування.
2. Сучасний стан системи європейської безпеки.
3. Політика національної безпеки провідних країн ЄС.

4. Особливості забезпечення національної безпеки інших країн ЄС.
5. Особливості політики національної безпеки Великої Британії.
6. Проблеми забезпечення європейської безпеки в умовах глобалізації.

Лекція 6. Країни за світового гібридного устрою

Мета заняття: розкрити процес формування міжнародних гібридних відносин, зокрема проаналізувати основні аспекти та інструменти гібридних впливів.

План:

1. Поняття гібридного устрою міжнародних відносин.
2. Особливості гібридного протистояння у сучасному світі.
3. Основні елементи гібридного протистояння – поєднання військових, політичних, економічних, інформаційних та інших методів одночасно.
4. Ключові інструменти гібридної війни – пропаганда, кібервійна, підтримка сепаратистів, створення економічних проблем, маніпуляція свідомістю тощо.
5. Гібридна війна як фактор нестабільності міжнародної системи.

Лекція 7. Міжнародна система непоширення зброї масового знищення

Мета заняття: проаналізувати міжнародну систему непоширення зброї масового знищення, зокрема дослідити діяльність МАГАТЕ та розглянути основні документи про нерозповсюдження зброї масового знищення.

План:

1. Основні документи про нерозповсюдження зброї масового знищення.
2. Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ).
3. Особливості процесів ядерного стримування наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.
4. Положення Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та її знищення.
5. Положення Конвенції про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення.

Змістовна частина 2. Галузева орієнтація зусиль та особливості забезпечення міжнародної безпеки в сучасних умовах, місце України в системі міжнародної безпеки

Лекція 8. Протидія міжнародному тероризму

Мета заняття: розглянути явище міжнародного тероризму, дослідити причини його виникнення, а також вивчити основні заходи антитерористичної діяльності.

План:

1. Явище тероризму як загроза міжнародній безпеці.
2. Причини виникнення та суть міжнародного тероризму.
3. Види міжнародного тероризму.
4. Антитерористичні заходи та спроби протидії і запобігання терористичним атакам.
5. Міжнародна співпраця у боротьбі з тероризмом та його фінансуванням.

Лекція 9. Міжнародна енергетична та економічна безпека

Мета заняття: розкрити поняття енергетичної та економічної безпеки, дослідити їх взаємозалежність та основні загрози.

План:

1. Поняття енергетичної безпеки.
2. Нерівномірність розміщення енергетичних ресурсів на планеті.
3. Структура видобування та споживання енергетичних ресурсів по регіонах світу.
4. Потенційні загрози енергетичній й безпеці.
5. Сутність та основні підходи до економічної безпеки.
6. Внутрішні та зовнішні загрози національної економічної безпеки.

7. Основі загрози економічній безпеці в регіональну розрізі: диспропорції в соціально-економічному розвитку країн і регіонів.

8. Зовнішній борг як загроза національній безпеці.

Лекція 10. Міжнародна продовольча та інформаційна безпека

Мета заняття: розкрити суть та значення продовольчої та інформаційної безпеки, проаналізувати інформаційні загрози міжнародних відносинам.

План:

1. Продовольча проблема як одна із глобальних проблем сучасності.
2. Оцінка продовольчої безпеки на національну та міжнародному рівнях.
3. Роль міжнародних організацій у забезпеченні продовольчої безпеки та у боротьбі з голодом на планеті.
4. Інформаційні загрози міжнародним відносинам.
5. Явище інформаційних війн в сучасному світі.
6. Явище суверенітету в глобальній мережі Інтернет.

Лекція 11. Україна як складова системи міжнародної безпеки

Мета заняття: вивчити міжнародну діяльність України в безпековій сфері, зокрема проаналізувати зовнішню політику України за часів незалежності.

План:

1. Роль України у системі міжнародної безпеки.
2. Участь України у міжнародних місіях ООН.
3. Впровадження стандартів НАТО та ЄС у силових структурах (ЗСУ, СБУ, Нацгвардія) з метою підвищення національної та регіональної безпеки.
4. Місце України у формування нової архітектури безпеки.

Лекція 12. Особливості діяльності України у системі сучасних міжнародних відносин

Мета заняття: розглянути особливості діяльності України в системі міжнародних відносин, особливу увагу зосередивши на співробітництві з міжнародними інституціями.

План:

1. Міжнародні відносини України в контексті національної безпеки.
2. Участь України в роботі ООН.
3. Співпраця України з європейськими регіональними організаціями.
4. співробітництво України з НАТО у сфері міжнародної безпеки.

Лекція 13. Практичні аспекти участі України у системі європейської безпеки

Мета заняття: розкрити аспекти активної оборонної політики України від російської агресії, зосередити увагу на співпраці з НАТО та ЄС, а також проаналізувати реформи безпекового сектору.

План:

1. Український фактор у формуванні загальноєвропейської системи безпеки.
2. Безпека національним інтересам України в умовах європейської інтеграції.
3. Участь України у європейських структурах з питань безпеки.

Лекція 14. Практичні аспекти участі України у системі НАТО

Мета заняття: вивчити особливості участі України в системі співробітництва з НАТО, зокрема реформуванні збройних сил України в контексті євроатлантичної інтеграції.

План:

1. Роль НАТО у формуванні та підтриманні європейської та світової безпеки.
2. Засади та основні принципи співробітництва України та НАТО.
3. Реформування збройних сил України в контексті євроатлантичної інтеграції.
4. Участь НАТО у врегулюванні міжнародних конфліктів.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Планування занять відбувається згідно з вимогами навчального плану підготовки здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки».

Семінарське заняття – навчальне заняття у формі колективного обговорення наперед визначених викладачем питань, доповідей, рефератів, завдань, есе тощо. Воно спрямовано на поглиблення та систематизацію знань здобувачів освіти, організацію та підвищення рівня автономності їх самостійної пізнавальної діяльності, формування оціночних суджень. На кожному семінарському занятті викладач оцінює якість виконання здобувачами освіти завдань, їх виступи, активність, уміння формулювати та відстоювати свою позицію тощо.

Як правило, семінарські заняття проводять з однією академічною групою. У випадку незначної кількості здобувачів освіти в академічних групах допускається зведення на семінарському занятті двох і більше академічних груп (сукупна кількість у зведеній групі не має перевищувати 30 осіб).

Плануючи семінарські заняття з дисципліни, слід враховувати їх призначення:

- закріплення, поглиблення і розширення знань здобувачів освіти, отриманих під час лекцій;
- формування вміння постановки і рішення інтелектуальних завдань і проблем;
- удосконалення здібностей по аргументації здобувачами освіти своєї точки зору, атакож по доведенню і спростуванню інших суджень;
- демонстрація здобувачами освіти досягнутого рівня теоретичної підготовки;
- формування вміння й навички самостійної роботи з різним джерелами (монографії, наукові статті, Інтернет-ресурси органів публічної влади тощо).

Завдання семінарського заняття:

Семінарські заняття виконують такі основні функції (відповідно формулюють дидактичні цілі заняття: навчальну, виховну і розвивальну):

- навчальну – поглиблення, конкретизацію, систематизацію знань, засвоєних під час лекційних занять та у процесі самостійної підготовки до семінару;
- розвивальну – розвиток логічного мислення здобувачів освіти, набуття ними умінь працювати з різними літературними джерелами, формування умінь і навичок аналізу фактів, явищ, проблем тощо;
- виховну – патріотичне виховання, виховання економічної, екологічної культури і мислення, прищеплення інтересу до вивчення конкретної дисципліни та до фаху, формування потреби здорового способу життя тощо;
- діагностично-корекційну – контроль за якістю засвоєння здобувачами освіти навчального матеріалу, виявлення прогалин його засвоєнні та їх подолання.

Особливості семінару:

- активна участь самих здобувачів освіти у з'ясуванні сутності проблем, питань, що були винесені на розгляд;

- викладач надає здобувачам освіти можливість вільно висловлюватися під час розгляду питань, що винесені на обговорення, допомагає їм вірно будувати свої міркування;

- така навчальна мета семінару вимагає, щоб здобувачі освіти були добре підготовлені до заняття;

- якщо здобувачі освіти не підготовлені до заняття, то семінарське заняття перетворюється у фронтальну бесіду (викладач задає питання, здобувачі освіти відповідають на них).

Структура семінарського заняття:

організаційна частина – допомагає мобілізувати здобувачів освіти до навчання; активізувати їхню увагу; створити робочу атмосферу для проведення заняття; містить привітання викладача зі здобувачами освіти, виявлення відсутніх, перевірку підготовленості до заняття;

мотивація та стимулювання навчальної діяльності – передбачає формування потреби вивчення конкретного навчального матеріалу, повідомлення теми, мети та завдань. Мотивації сприяє чітке усвідомлення його мети, що полягає у досягненні кінцевого, запланованого результату спільної діяльності викладача й здобувачів освіти;

обговорення навчальних питань семінару – полягає в обговоренні й керуванні процесом розгляду основних питань семінару відповідно до обраного виду і методики його проведення. Викладач має подбати про поетапне обговорення, сприймання, розуміння, закріплення і застосування здобувачами освіти вивченої навчальної інформації;

діагностика правильності засвоєння здобувачами освіти знань – допомагає викладачеві та здобувачам освіти з'ясувати причину нерозуміння певного елемента змісту навчальної інформації, невміння чи помилковості виконання інтелектуальної або практичної дії. Здійснюється за допомогою серії оперативних короткочасних контрольних робіт (письмових, графічних, практичних), усних фронтальних опитувань, тренінгу тощо), з використанням комп'ютерної техніки;

підбиття підсумків заняття – передбачає коротке повідомлення про виконання запланованої мети, завдань заняття (аналіз того, що було розглянуто, мотивацію діяльності групи і окремих здобувачів освіти, оцінювання їхньої роботи);

повідомлення завдань на наступне семінарське заняття – містить пояснення щодо змісту питань, які розглядатимуться на наступному семінарському занятті.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Змістовна частина 1. Теоретичні основи та структура міжнародної безпеки

Семінарське заняття 1. Теоретико-методологічні аспекти міжнародної безпеки

План заняття

1. Основні підходи до визначення поняття «безпека».
2. Співвідношення понять «міжнародна», «регіональна» та «національна» безпека.
3. Види міжнародної безпеки.
4. Основні напрями забезпечення міжнародної безпеки.
5. Проблема безпеки в умовах глобалізації.
6. Нетрадиційні загрози безпеки: міжнародний тероризм, організована злочинність, незаконна торгівля зброєю, торгівля людьми тощо.

Навчальна мета: розкрити основні підходи до визначення поняття «безпека», зокрема узагальнити співвідношення понять «міжнародна», «регіональна» та «національна» безпека.

Завдання 1. Проаналізуйте основні підходи до поняття «безпека», дослідивши його трансформацію з давніх часів до наших днів.

Завдання 2. Охарактеризуйте різницю в поняттях «міжнародна», «регіональна» та «національна» безпека. Які основні відмінності?

Завдання 3. Які існують види міжнародної безпеки? Чим вони характеризуються?

Запитання для контролю знань:

1. Які основні напрями забезпечення міжнародної безпеки?
2. Які основні складові національної безпеки?
3. Які виникають проблеми забезпечення безпеки у умовах глобалізації?

Рекомендована література: 7-9, 12-15, 19, 25-27, 36-54.

Семінарське заняття 2. Міжнародна система безпеки

План заняття

1. Понятійний апарат, сутність і зміст теорії безпеки.
2. Система міжнародної безпеки та її типи.
3. Види міжнародної безпеки.
4. Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки.

Навчальна мета: сформулювати розуміння міжнародної системи безпеки, розглянувши основні категорії і поняття теорії безпеки, її види та типи.

Завдання 1. Розкрийте сутність та зміст теорії безпеки.

Завдання 2. Які існують види міжнародної безпеки?

Запитання для контролю знань:

1. Яке місце займає регіональна безпека в системі міжнародної безпеки?
2. Які існують рівні безпеки?

Рекомендована література: 7-9, 12-15, 17, 19, 25-27, 36-54.

Семінарське заняття 3. Міжнародні організації системи безпеки

План заняття

1. Суб'єкти міжнародних відносин.
2. Види і типи міжнародних відносин.
3. Основні чинники, що впливають на міжнародні відносини.
4. Теоретичні засади створення міжнародних структур безпеки.

Навчальна мета: сформулювати практичні навички про основні засади створення міжнародних структур безпеки.

Завдання 1. Що відноситься до суб'єктів міжнародних відносин. Їх характеристика.

Завдання 2. Які існують види і типи міжнародних відносин?

Запитання для контролю знань:

1. Які основні чинники впливають на міжнародні відносини?
  2. Які основні теоретичні засади створення міжнародних структур безпеки?
- Рекомендована література: 7-9, 12-15, 25, 36-54.

Семінарське заняття 4. Регіоналізація міжнародної безпеки

План заняття

1. Моделі міжнародної безпеки регіонів світу: європейський, близькосхідний, азіатсько-тихоокеанський, центральноамериканський, північноамериканський.
2. Національна, регіональна та глобальна безпека: суперечність інтересів і проблема узгодження.
3. Передумови створення національної безпеки США.
4. Сучасна доктрина національної безпеки США та її основні елементи – суб'єкти безпеки, правові основи тощо.
5. Стратегія національної безпеки Китаю.

Навчальна мета: закріпити знання щодо моделей міжнародної безпеки регіонів світу: європейський, близькосхідний, азіатсько-тихоокеанський, центральноамериканський, північноамериканський, визначити основні характеристики та відмінності.

Завдання 1. Розкрийте сутність та визначте особливості наступних моделей міжнародної безпеки регіонів світу: європейський, близькосхідний, азіатсько-тихоокеанський, центральноамериканський, північноамериканський.

Завдання 2. Які відмінності в підходах між регіональною та глобальною безпекою?

Запитання для контролю знань:

1. В чому полягає сучасна доктрина національної безпеки США? Які її основні суб'єкти?
  2. В чому суть стратегії національної безпеки Китаю?
- Рекомендована література: 1-5,7-9, 12-15, 17-19, 26-32, 33, 35-54.

Семінарське заняття 5. Європейська система безпеки

План заняття

1. Європейська безпекова політика та етапи її формування.
2. Сучасний стан системи європейської безпеки.
3. Політика національної безпеки провідних країн ЄС.
4. Особливості забезпечення національної безпеки інших країн ЄС.
5. Особливості політики національної безпеки Великої Британії.
6. Проблеми забезпечення європейської безпеки в умовах глобалізації.

Навчальна мета: формування практичних навичок щодо системи знань про процес створення європейської безпекової політики та особливості її реалізації в провідних європейських країнах.

Завдання 1. Розкрийте сутність Європейська безпекова політика та визначте етапи її формування.

Завдання 2. Як можна охарактеризувати сучасний стан системи європейської безпеки?

Завдання 3. Які особливості політики національної безпеки провідних країн ЄС?

Запитання для контролю знань:

1. Які особливості політики національної безпеки Великої Британії?
2. В чому полягають проблеми забезпечення європейської безпеки в умовах глобалізації?

Рекомендована література: 1-5,7-9, 12-15, 17-19, 26-32, 36-54.

Семінарське заняття 6. Країни за світового гібридного устрою

План заняття

1. Поняття гібридного устрою міжнародних відносин.

2. Особливості гібридного протистояння у сучасному світі.

3. Основні елементи гібридного протистояння – поєднання військових, політичних, економічних, інформаційних та інших методів одночасно.

4. Ключові інструменти гібридної війни – пропаганда, кібервійна, підтримка сепаратистів, створення економічних проблем, маніпуляція свідомістю тощо.

5. Гібридна війна як фактор нестабільності міжнародної системи.

Навчальна мета: закріпити знання щодо процесу формування міжнародних гібридних відносин, зокрема проаналізувати основні аспекти та інструменти гібридних впливів.

Завдання 1. Розкрийте особливості гібридного протистояння в сучасному світі.

Завдання 2. Які можете назвати основні елементи гібридного протистояння?

Завдання 3. Яка суть та складові гібридних війн?

Запитання для контролю знань:

1. Які ключові інструменти гібридної війни?

2. Які гібридні конфлікти існують в сучасному світі та їх основні характеристики?

Рекомендована література: 1, 2, 4-18, 23, 29-34, 36-54.

Семінарське заняття 7. Міжнародна система непоширення зброї масового знищення

План заняття

1. Основні документи про нерозповсюдження зброї масового знищення.

2. Міжнародне агентство з атомної енергії (МАГАТЕ).

3. Особливості процесів ядерного стримування наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

4. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та її знищення.

5. Конвенція про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення.

Навчальна мета: закріпити знання щодо мети створення міжнародної системи непоширення зброї масового знищення.

Завдання 1. Назвіть основні документи про нерозповсюдження зброї масового знищення?

Завдання 2. Дайте характеристику Міжнародному агентству з атомної енергії: його основна мета діяльності та результати роботи.

Запитання для контролю знань:

1. Охарактеризуйте особливості процесів ядерного стримування наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст.

2. Наведіть ключові положення Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та її знищення.

3. Наведіть ключові положення Конвенції про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсичної зброї та про їх знищення.

Рекомендована література: 7-9, 12-15, 25, 36-54.

Змістовна частина 2. Галузева орієнтація зусиль та особливості забезпечення міжнародної безпеки в сучасних умовах, місце України в системі міжнародної безпеки

Семінарське заняття 8. Протидія міжнародному тероризму

План заняття

1. Явище тероризму як загроза міжнародній безпеці.

2. Причини виникнення та суть міжнародного тероризму.

3. Види міжнародного тероризму.

4. Антитерористичні заходи та спроби протидії і запобігання терористичним атакам.

5. Міжнародна співпраця у боротьбі з тероризмом та його фінансуванням.

Навчальна мета: сформувати систему знань про явище міжнародного тероризму,

дослідити причини його виникнення, а також вивчити основні заходи антитерористичної діяльності.

Завдання 1. Охарактеризуйте явище тероризму як загрозу міжнародній безпеці.

Завдання 2. Визначте причини виникнення та суть міжнародного тероризму.

Завдання 3. Наведіть приклади найбільших терористичних актів у світі та причини їх скоєння.

Запитання для контролю знань:

1. Які існують види міжнародного тероризму?

2. Як відбувається формування терористичних організацій?

3. Які антитерористичні заходи реалізуються в сучасному світі?

Рекомендована література: 7-9, 12-15, 36-54.

Семінарське заняття 9. Міжнародна енергетична та економічна безпека

План заняття

1. Поняття енергетичної безпеки.

2. Нерівномірність розміщення енергетичних ресурсів на планеті.

3. Структура видобування та споживання енергетичних ресурсів по регіонах світу.

4. Потенційні загрози енергетичній й безпеці.

5. Сутність та основні підходи до економічної безпеки.

6. Внутрішні та зовнішні загрози національній економічній безпеці.

7. Основні загрози економічній безпеці в регіональну розрізі: диспропорції в соціально-економічному розвитку країн і регіонів.

8. Зовнішній борг як загроза національній безпеці.

Навчальна мета: формування системи знань про основи енергетичної та економічної безпеки, їх взаємозалежність та основні загрози.

Завдання 1. Проаналізуйте поняття енергетичної безпеки та визначте її складові.

Завдання 2. Охарактеризуйте нерівномірність розміщення енергетичних ресурсів на планеті.

Завдання 3. Які існують внутрішні та зовнішні загрози національній економічній безпеці?

Завдання 4. Охарактеризуйте явище зовнішнього боргу як загрози національній безпеці.

Запитання для контролю знань:

1. Яка структура видобування та споживання енергетичних ресурсів по регіонах світу?

2. Які існують потенційні загрози енергетичній й безпеці?

Рекомендована література: 7-9, 12-15, 17-19, 36-54.

Семінарське заняття 10. Міжнародна продовольча та інформаційна безпека

План заняття

1. Продовольча проблема як одна із глобальних проблем сучасності.

2. Оцінка продовольчої безпеки на національну та міжнародному рівнях.

3. Роль міжнародних організацій у забезпеченні продовольчої безпеки та у боротьбі з голодом на планеті.

4. Інформаційні загрози міжнародним відносинам.

5. Явище інформаційних війн в сучасному світі.

6. Явище суверенітету в глобальній мережі Інтернет.

Навчальна мета: формування системи знань про суть та значення продовольчої та інформаційної безпеки.

Завдання 1. Проаналізуйте продовольчу проблему як одну з глобальних проблем сучасності;

Завдання 2. Дайте оцінку продовольчої безпеки на національному та міжнародному рівнях.

Завдання 3. Охарактеризуйте явище інформаційної безпеки та визначте основні загрози інформаційній сфері.

Запитання для контролю знань:

1. Яка роль міжнародних організацій у забезпеченні продовольчої безпеки та у боротьбі з голодом на планеті?

2. Охарактеризуйте явище інформаційних війн в сучасному світі.

3. Яке місце займає явище суверенітету в глобальній мережі Інтернет?

Рекомендована література: 7-9, 12-15, 17-19, 36-54.

Семінарське заняття 11. Україна як складова системи міжнародної безпеки

План заняття

1. Роль України у системі міжнародної безпеки.

2. Участь України у міжнародних місіях ООН.

3. Впровадження стандартів НАТО та ЄС у силових структурах (ЗСУ, СБУ, Нацгвардія) з метою підвищення національної та регіональної безпеки.

4. Місце України у формуванні нової архітектури безпеки.

Навчальна мета: формування системи знань про міжнародну діяльність України в безпековій сфері.

Завдання 1. Проаналізуйте роль України у системі міжнародної безпеки;

Завдання 2. Дайте оцінку участі України у міжнародних місіях ООН.

Запитання для контролю знань:

1. Яке значення має впровадження стандартів НАТО та ЄС у силових структурах України?

2. Яке місце України у формуванні нової архітектури безпеки?

Рекомендована література: 2-4, 7-9, 12-15, 17-19, 36-54.

Семінарське заняття 12. Особливості діяльності України у системі сучасних міжнародних відносин

План заняття

1. Міжнародні відносини України в контексті національної безпеки.

2. Участь України в роботі ООН.

3. Співпраця України з європейськими регіональними організаціями.

4. Співробітництво України з НАТО у сфері міжнародної безпеки.

Навчальна мета: формування системи знань про особливості активної оборонної політики України від російської агресії.

Завдання 1. Як характеризуються міжнародні відносини України за період її незалежності?;

Завдання 2. Дайте оцінку співробітництву України з європейськими регіональними організаціями.

Запитання для контролю знань:

1. Які вектори історичного співробітництва України та Організацій Об'єднаних Націй?

2. Чим характеризується співробітництво України з НАТО у сфері міжнародної безпеки?

Рекомендована література: 2-4, 16-19, 30-32, 36-54.

Семінарське заняття 13. Практичні аспекти участі України у системі європейської безпеки.

План заняття

1. Український фактор у формуванні загальноєвропейської системи безпеки.

2. Безпека національним інтересам України в умовах європейської інтеграції.

3. Участь України у європейських структурах з питань безпеки.

Навчальна мета: формування практичних навичок щодо активної оборонної політики України від російської агресії.

Завдання 1. Охарактеризуйте місце України у формуванні загальноєвропейської системи безпеки.

Завдання 2. Дайте оцінку процесам забезпечення національних інтересів України в умовах європейської інтеграції.

Запитання для контролю знань:

1. Яке місце посідає Україна у європейських структурах з питань безпеки?
2. З якими загрозами національній безпеці стикається Україна в процесі європейської інтеграції?

Рекомендована література: 2-4, 16-19, 30-32, 36-54.

Семінарське заняття 14. Практичні аспекти участі України у системі НАТО.

План заняття

1. Роль НАТО у формуванні та підтриманні європейської та світової безпеки.
2. Засади та основні принципи співробітництва України та НАТО.
3. Реформування збройних сил України в контексті євроатлантичної інтеграції.
4. Участь НАТО у врегулюванні міжнародних конфліктів.

Навчальна мета: формування практичних навичок участі України в системі Північноатлантичного співробітництва.

Завдання 1. Охарактеризуйте Роль НАТО у формуванні та підтриманні європейської та світової безпеки.

Завдання 2. Дайте оцінку процесам реформування збройних сил України в контексті євроатлантичної інтеграції.

Запитання для контролю знань:

1. Які засади та основні принципи співробітництва України та НАТО?
2. Яке місце займає НАТО у врегулюванні міжнародних конфліктів?

Рекомендована література: 16-19, 30-32, 36-54.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Індивідуальна самостійна робота з дисципліни «Україна в системі міжнародної безпеки» виконується у формі реферату. Зазначена робота оформлюється відповідно до вимог Навчально-методичного посібника до написання кваліфікаційних робіт на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр», курсових робіт, аналітичних записок, есе та рефератів (уклад. Г.П. Ситник, Н.Г. Клименко, М.Г. Орел, 2023. 100 с.).

Підготовлений реферат підлягає публічному захисту, який супроводжується виступом на 5-7 хвилин та презентацією 3-5 слайдів.

Перелік тем для індивідуальної самостійної роботи

1. Основні підходи до явища «національна безпека». Її суб'єкти та об'єкти.
2. Взаємозв'язок та взаємозалежність основних елементів національної безпеки.
3. Поняття «безпека» та її місце в житті людини.
4. Поняття «загроза» та «небезпека»: тотожність та відмінності в розумінні.
5. Національні інтереси та умови їх реалізації.
6. Види загроз та принципи забезпечення національної безпеки.
7. Основні положення Стратегії національної безпеки України.
8. Основні пріоритети національних інтересів України відповідно до Стратегії національної безпеки України.
9. Особливості історичного розвитку процесів глобалізації.
10. Розвиток процесів глобалізації у XX-XXI ст.
11. Глобальні проблеми людства та їх вплив на сучасне суспільство.
12. Класифікація та групування глобальних проблем людства.
13. Пріоритетні напрямки вирішення глобальних проблем людства.
14. Переваги та недоліки сучасних процесів глобалізації.
15. Транснаціональні корпорації та основні чинники їх появи.
16. Роль держави у взаємовідносинах з транснаціональними корпораціями.
17. Потенційні наслідки розвитку діяльності транснаціональних корпорацій в Україні.
18. Позитивні і негативні результати діяльності транснаціональних корпорацій.
19. «Жорсткі» та «м'які» загрози безпеці: поняття та основні підходи до класифікації.
20. Зовнішні і внутрішні загрози для України: основні характеристики.
21. Взаємозв'язок підходів до забезпечення національної безпеки та національних інтересів.
22. Вплив глобалізаційних чинників на вибір підходу при розробці безпекової складової державної політики.
23. Процеси вибудовування спільної політики безпеки і оборони ЄС.
24. Роль організації з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ) у забезпеченні європейської безпеки.
25. Участь Великої Британії у політиці безпеки ЄС.
26. Позиція Франції щодо спільної безпекової і оборонної політики ЄС.
27. Принципи політики національної безпеки Німеччини.

28. Співробітництво України та ЄС у військовій сфері в умовах агресії РФ проти України.

29. Етапи введення в дію Угоди про Асоціацію України з ЄС.

30. Використання досвіду країн-членів ЄС в практиці державного управління України.

ЗАВДАННЯ ПРОМІЖНОГО КОНТРОЛЮ

з дисципліни: «Україна в системі міжнародної безпеки»
(Змістовна частина I.
Теоретичні основи та структура міжнародної безпеки)

спеціальність 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»

освітньо-професійна програма: «Урядування у сфері національної безпеки» освітній рівень - перший (бакалаврський)

Варіант 1

1. Поняття державної політики та його особливості.
2. Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки.

(дата)

(прізвище, ініціали)

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ТА
ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ**

Освітній рівень – бакалавр

Галузь знань – 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»

Спеціальність – 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)»

Освітньо-професійна програма – «Урядування у сфері національної безпеки»

Семестр 6

Навчальна дисципліна – Україна в системі міжнародної безпеки

Критерії оцінювання: Білет складається з 2-х питань, кожне з яких оцінюється за шкалою: мін. 6 та макс. 10 балів, що в загальному підсумку дає: мін. 12 та макс. 20 балів за залік, тобто для отримання позитивної оцінки, оцінка за залік не може бути меншою 12 балів.

ЗАЛІКОВИЙ БІЛЕТ № 1

1. Основні підходи до визначення поняття «безпека».
2. Фактори, які зумовлюють доцільність формування двополюсного світу.

Затверджено на засіданні кафедри глобальної та національної безпеки, протокол № 1 від 28.08.2025 р.

Екзаменатор

доц. Євгеній ТАРАН

Екзаменатор

доц. Володимир БОНДАР

Завідувач кафедри
глобальної та національної безпеки

проф. Григорій СИТНИК

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ЗАЛІКУ З ДИСЦИПЛІНИ

1. Основні підходи до визначення поняття «безпека».
2. Співвідношення понять «міжнародна», «регіональна» та «національна» безпека.
3. Види міжнародної безпеки та основні напрями її забезпечення.
4. Проблематика безпеки в умовах глобалізації.
5. Мета і засади створення міжнародних безпекових структур.
6. Вплив міжнародних організацій на стан і перспективи розвитку простору безпеки.
7. Роль ООН у системі забезпечення глобальної безпеки.
8. Європейська безпекова політика та етапи її формування.
9. Сучасний стан системи європейської безпеки.
10. Проблеми забезпечення європейської безпеки в умовах глобалізації.
11. Зміст поняття «зовнішня політика», її принципи.
12. Співвідношення внутрішньої та зовнішньої політики в забезпеченні національної безпеки.
13. Функції зовнішньої політики.
14. Цілі зовнішньої політики.
15. Засоби здійснення зовнішньої політики.
16. Види зовнішньої політики держави.
17. Геополітичний підхід до зовнішньої політики.
18. Регіональна безпека в системі міжнародної безпеки.
19. Основні суб'єкти міжнародного права та їх характеристика.
20. Поняття про правосуб'єктність: загальна, галузева, спеціальна.
21. Основні елементи суверенітету держави.
22. Сутність і зміст світового гібридного протистояння в сучасному світі.
23. Основні ознаки та характерні особливості гібридних війн.
24. Загальна характеристика зовнішньої політики України в період незалежності.
25. Періоди формування зовнішньої політики України.
26. Євроінтеграційні прагнення України після Революції гідності.
27. Місце України в системі міжнародної безпеки.
28. Міжнародні відносини України в контексті національної безпеки.
29. Зовнішня політика України з часів незалежності.
30. Співробітництво України з НАТО у сфері безпеки.
31. Безпека національним інтересам України в умовах європейської інтеграції.
32. Роль НАТО у формуванні та підтриманні європейської та світової безпеки.
33. Засади та основні принципи співробітництва України та НАТО.
34. Участь НАТО у врегулюванні міжнародних конфліктів.
35. Безпекова складова зовнішньої політики США.
36. Основні чинники, які визначають геополітику російської федерації.
37. Основні чинники, які визначають геополітику Китаю.
38. Фактори, які зумовлюють доцільність формування двополюсного світу.

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ

Безпека глобальна – 1) вид безпеки для всього людства, тобто захист від загроз, викликів, небезпек, що породжують глобальні проблеми безпеки; 2) це комплекс міжнародних умов співіснування домовленостей та інституціональних структур, за яких кожній державі-члену світової спільноти забезпечується можливість вільно обирати і здійснювати свою стратегію розвитку відповідно до принципів глобалізації.

Безпека держави – захищеність конституційного ладу, суверенітету, територіальної цілісності від зовнішніх та внутрішніх загроз.

Безпека економічна – стан національної економіки, за якого зберігається економічна стійкість до внутрішніх і зовнішніх загроз і задовольняються потреби та економічні інтереси особи, суспільства, держави; характеристика основних існуючих параметрів життєзабезпечення особи, суспільства, держави.

Безпека енергетична – спроможність держави забезпечити максимально надійне, технічно безпечне, екологічно прийнятне, економічно ефективне та обґрунтовано достатнє енергозабезпечення економіки й населення, а також гарантоване забезпечення можливості керівництва держави у формуванні й здійсненні політики захисту національних інтересів в енергетичній сфері без внутрішнього та зовнішнього тиску.

Безпека інформаційна – це стан захищеності інформаційних систем та ресурсів держави від несанкціонованого доступу, втрати конфіденційності, модифікації або знищення даних. Інформаційна безпека є критичним елементом національної безпеки, оскільки сучасні загрози можуть бути спрямовані на інформаційну інфраструктуру.

Безпека продовольча – це гарантія держави щодо забезпечення потреб населення у продуктах харчування в необхідних обсягах, асортименті та якості за рахунок створення відповідних економічних умов.

Біполярний світ – світовий порядок, заснований на домінуванні у міжнародних відносинах двох супердержав або суспільно-політичних систем.

Геополітика – концептуальний погляд на політику держави чи групи держав, що базується на обґрунтуванні їх зовнішньо- та внутрішньополітичних дій, стану та еволюції економічної, політичної і соціальної систем суспільства впливом географічних факторів. Геополітика має міждисциплінарний характер і служить одним із теоретичних обґрунтувань політики держав як усередині суспільства, так і на міжнародній арені. Геополітика також є одним із фундаментальних понять теорії міжнародних відносин, що характеризує місце і конкретно-історичні форми впливу територіально-просторових особливостей розміщення держав на локальні, регіональні, континентальні і глобальні міжнародні процеси.

Геостратегія – симбіоз геополітики і стратегії, з метою визначення інструментів і механізмів стратегічного управління для розробки технологій

реалізації геополітичних та гео економічних пріоритетів держави на глобальному та регіональному рівнях в геополітичній структурі світу.

Глобальна політика – це наукова дисципліна, що досліджує однойменне явище – політичні і економічні моделі планети. Ця дисципліна досліджує зв'язки між містами (глобальне місто), національними державами (держава-нація), транснаціональними корпораціями (ТНК), неурядовими (НУО), міжнародними урядовими організаціями як суб'єктами політики планетарного рівня. Англомовні дослідники стверджують, що дисципліну «глобальна політика» слід відрізнити від дисципліни «Міжнародна політика», представники якої прагнуть зрозуміти відносини між державами-націями (національними державами) і отже, вона має вузький обсяг свого об'єкта і предмета дослідження.

Декларація – документ, офіційна заява, де проголошуються основні принципи зовнішньої та внутрішньої політики держави чи програмні положення партій та організацій. Декларації за участі двох або більше держав, якщо вони створюють для сторін взаємні права й обов'язки, є міжнародними договорами, у яких сторони декларують, заявляють про спільні принципи, цілі та наміри, взаємні права й обов'язки. Декларації використовують також як допоміжні стосовно основного договору акти. За їхньою допомогою сторони роз'яснюють зміст договору, тлумачать, доповнюють або зміцнюють його. Декларація може бути офіційним додатком до договору.

Державна політика у сфері національної безпеки – це сукупність стратегічних і тактичних заходів, які приймаються державними органами з метою захисту національних інтересів, забезпечення територіальної цілісності та протидії загрозам національній безпеці; охоплює законодавчі ініціативи, оборонні програми, дипломатичні зусилля та соціальні проекти.

Договір про всеосяжну заборону ядерних випробувань (ДВЗЯВ) – відкритий для підписання в 1996 р. й набере сили після того, як його підпишуть і ратифікують 44 держави, які мають енергетичні і дослідницькі ядерні реактори, включаючи п'ять ядерних держав (США, Росія, Велика Британія, Франція, Китай). Індія, Пакистан та КНДР навіть не підписали його, без чого він не може набути чинності. Договір є безстроковим й забороняє державам-учасникам робити випробування ядерних вибухів ядерної зброї так само, як і інші ядерні вибухи в будь-якому місці світу. З метою здійснення контролю за дотриманням договору передбачене створення Міжнародної системи моніторингу дотримання учасниками його положень.

Договір про нерозповсюдження ядерної зброї (ДНЯЗ) – підписаний 1 липня 1968 р. СРСР, США, Великобританією й іншими державами в Москві, Вашингтоні і Лондоні. Набрал чинності 5 березня 1970 р. У 1995 році дія Договору подовжена безумовно та безстроково. Учасниками ДНЯЗ є понад 170 держав. Україна приєдналася до нього у 1994 році. Цілі договору – зупинити розповсюдження ядерної зброї шляхом здійснення міжнародного контролю за виконанням зобов'язань, узятих на себе державами.

Доктрина – сукупність узагальнених положень, провідних принципів; певна концепція, що визначає спосіб розуміння і дії у певній галузі знань. Традиційно доктрина складається з системи поглядів у галузі науки, релігії, філософії, політики,

права, війська та ін., яка формується упродовж тривалого часу. Будь-яку доктрину поділяють на офіційну, що функціонує на національному чи наднаціональному рівнях, і неофіційну, що діє у межах певної соціальної групи.

Законодавче підґрунтя – це сукупність правових норм та нормативних актів, які визначають правила, принципи і процедури здійснення експертно-аналітичної діяльності у сфері національної безпеки; забезпечує правові рамки для функціонування органів влади, експертів та аналітичних центрів.

Консенсус – процес знаходження, пошуку, вироблення рішення, яке б задовольнило всіх учасників переговорів до останнього, без винятків, а також саме таке рішення. Консенсус – відсутність у сторін, що домовляються, заперечень проти пропозицій, висунутих під час переговорів.

Корпорації транснаціональні (ТНК) – великі господарські комплекси, міжнародні за масштабами своєї діяльності та об'єднані власністю з однією або кількох країн та спільною стратегією економічного розвитку, основний фактор інтернаціоналізації та глобалізації світової економіки.

Кризова ситуація – це стан, що виникає внаслідок непередбачених або катастрофічних подій, які мають значний негативний вплив на безпеку держави. В таких умовах необхідне негайне ухвалення рішень і застосування спеціальних заходів для запобігання дестабілізації або зниження негативних наслідків.

Міжнародний тероризм – сукупність суспільно небезпечних у міжнародному масштабі дій, які ведуть до масової загибелі людей, порушують політичні, економічні та інші комунікації між державами, а відтак є чинником, який здійснює реальний вплив на міжнародні відносини із загальним "бюджетом" у десятки мільярдів доларів щорічно.

Мілітаризація – поширення військових законів та дисциплін на цивільні галузі господарства, економіку; паралельно, нарощування військової потужності держави через механізми іноземних та державних органів у сфері економіки, політики та соціуму, спрямовані. Мілітаризація пов'язана з мілітаризмом, який є ідеологією, що відбиває рівень мілітаризації держави і пов'язаний з прославленням військових, військової могутності та її нарощування. Політику мілітаризації особливо активно проводила Німеччина перед Першою світовою війною. Уже у ХХІ ст. естафету мілітаризації значно поширила країна з ядерним озброєнням – росія.

Моніторинг – це систематичний процес спостереження та збору інформації щодо поточного стану національної безпеки, який дозволяє своєчасно виявляти загрози та оцінювати ефективність заходів, спрямованих на забезпечення безпеки. Моніторинг може бути як безперервним, так і періодичним залежно від виду загроз.

Нейтралітет – юридичний і політичний статус держави, яка зобов'язується не брати участі у війні між іншими державами, а у мирний час – відмова від участі у військових блоках. Цей статус не потребує міжнародно-правового закріплення і може бути змінений в односторонньому порядку. Він передбачає неучасть у військових союзах, але не зобов'язує дотримуватися норм гуманітарного права під час конфліктів третіх країн. Нейтралітет не накладає обмежень на відрядження

військових контингентів у склад миротворчих сил міжнародних організацій; не забороняє укладати оборонні угоди і союзи з окремими державами; не поширюється на економічну сферу.

«Особливі відносини» із США – зовнішньополітичні відносини між США і Великою Британією існують на основі «неписаної джентльменської угоди», укладеної ще Ф. Рузвельтом і У. Черчиллем завдяки їхній тісній дружбі, глибокому взаєморозумінню і довірі. Тривали до приходу Д. Камерона на посаду прем'єр-міністра (2010 р.), після цього почали слабнути. Ефективно розвивались за умови взаємної прихильності і дружніх стосунків між лідерами обох держав. Це нерівноправне партнерство, в якому США відіграють провідну роль, а Велика Британія добровільно задовольняється статусом «молодшого союзника».

Парадигми геополітики – це сукупність сформованих історично методологічних, світоглядних, наукових, управлінських та інших настанов щодо визначення ролі і значення особливих форм завоювання та контролю над простором, функцій часових і просторових геополітичних координат, форм відносин між провідними геополітичними акторами, застосування політичних, економічних, культурологічних, інформаційних та інших геополітичних технологій, як нових засобів ведення війни. Виокремлюють дуалістичну, гео економічну, циклічну, цивілізаційну, інформаційну парадигми геополітики.

План Маршалла – програма відбудови економіки Європи після Другої світової війни, запропонована у 1947 р. тодішнім державним секретарем США Джорджем Маршаллом. Згідно з планом 18 європейських держав отримали до 1952 р. понад 13 млрд. дол. у вигляді кредитів, позик, які не підлягали поверненню, продовольчої і матеріальної допомоги. План Маршалла зробив вирішальний внесок у відбудову європейської економіки.

Система забезпечення міжнародної (колективної) безпеки – невід'ємна складова адаптації політичних та військових структур НАТО та ЄС до нових реалій міжнародного життя. Обидва процеси почали відбуватися на основі Маастрихтського (1991 р.) та Амстердамського (1997 р.) договорів Європейського Союзу та відповідних декларацій Західноєвропейського Союзу, а також рішень, прийнятих Альянсом на Лондонському (1990 р.), Брюссельському (1994 р.), Мадридському (1997 р.), Вашингтонському (1999 р.) самітах, а також на засіданнях міністрів країн - членів НАТО.

Сталий розвиток – керований соціоприродний розвиток, що не руйнує довкілля і забезпечує виживання і безпеку існування цивілізації в довгостроковій перспективі, тобто визначає якісне відтворення всіх параметрів людського життя у всіх його сферах та вказує на іманентний взаємозв'язок розвитку і безпеки.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

а) основна:

1. Бондар В.Т. Геостратегічне планування в контексті фактора перспективи країни. Приклад Німеччини. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія :Державне управління*, 2024. № 1 (19). С. 127-136. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1\(19\)-127-135](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-1(19)-127-135).
2. Бондар В.Т. Суб'єктність країни в міжнародній безпековій системі відповідно до її фактора перспективи. *Національні інтереси України*, 2024. Вип. 2(6). С. 483-493. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-2\(2\)-483-493](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2024-2(2)-483-493).
3. Бондар В.Т. Регіональні тенденції формування зовнішніх факторів впливу на систему національної безпеки України. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*, 2023. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.51547/ppp.dp.ua/2023.3.7>.
4. Бондар В.Т. Трансформація зовнішніх акторів за сучасного гібридного світоустрою. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія : «Екологія. Публічне управління та адміністрування»*, 2023. Вип. 4. С. 46-51. DOI: <https://doi.org/10.32782/2786-5681-2023-4.07>.
5. Бондар В.Т. Фактор перспективи США і протидія дезінформації: вдосконалення системи національної безпеки. *Вчені записки ТНУ ім. В.І. Вернадського. Серія : Державне управління*, 2023. Т. 34 (73) № 5. С. 94-98. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2023.5/16>.
6. Витоки гібридних війн: досвід ХХ століття. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2017. Вип. 77. С. 148–158.
7. Гібридна війна: сутність та структура феномену. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2018. № 1. С. 48–54.
8. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол.: В.І. Абрамов, Г.П. Ситник, В.Ф. Смолянчук та інш. Київ; НАДУ, 2016. 784 с.
9. Горбулін В.П., Качинський А.Б. Засади національної безпеки України: Підручник. К.: Інтертехнологія, 2009. 272 с.
10. Кравченко Н. Інформаційна складова як ключовий аспект гібридної війни. *Acta de Historia & Politica: Saeculum XXI*. 2022. Т. IV. С. 106–118.
11. Державна політика забезпечення національної безпеки України: основні напрямки та особливості здійснення. : монографія / Криштанович М.Ф., Пушак Я.Я., Флейчук М.І., Франчук В.І. – Львів : Сполом, 2020. – 418 с.
12. Публічне управління та адміністрування у сфері національної безпеки: (системні, політичні та економічні аспекти): словник-довідник / С.П. Завгородня, М.Г. Орел, Г.П. Ситник [уклад.] /за заг. ред. Д.В Неліпи, Є.О Романенка, Г.П. Ситника, Київ: Видавець Кравченко Я.О. 2020. 380 с.
13. Ситник Г.П., Орел М.Г. Публічне управління у сфері національної безпеки: підручник /за заг. ред. Г.П. Ситника, Київ: Видавець Кравченко Я.О. 2020. 360 с.
14. Ситник Г.П., Зубчик О.А., Орел М.Г., Штельмашенко А.Д. Політико-правове забезпечення публічного управління та адміністрування: підручник / за ред. Г.П .Ситника. Вінниця: ФОП Кушнір Ю.В., ВПЦ, 2020. 504 с.
15. Ситник Г.П. Державне управління у сфері національної безпеки (концептуальні та організаційно-правові засади): Підручник. К.:НАДУ, 2012. – 344 с.
16. Таран Є.І. Трансформація державної політики національної безпеки в умовах геополітичних змін. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління. № 3 (11) 2025*. С. 126-134. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-3-14>.
17. Таран Є.І. Вплив глобалізаційних процесів на стан національної безпеки

України: виклики та шляхи подолання. *Таврійський науковий вісник. Серія: Публічне управління та адміністрування*, (4), 118-125. DOI <https://doi.org/10.32782/tnv-pub.2025.4.13>.

18. Таран Є.І. Потенційні сценарії розвитку державної політики національної безпеки України. *Держава та регіони*. № 3, 2025. С. 40-45. DOI <https://doi.org/10.32782/1813-3401.2025.3.6>.

19. Таран Є.І. Поняття та сутність національної безпеки як категорії державного управління. *Публічне управління та соціальна робота*. № 1 (5), 2025. С. 17-24. DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2025-1-3>.

20. Узденова Ю.М. Гібридна війна: сутність, складові та ключові поняття. *Вчені записки ТНУ ім. В.І.Вернадського. Серія: Публічне управління та адміністрування*. 2024. Т. 35(74). № 4. С. 172-179. DOI: <https://doi.org/10.32782/TNU-2663-6468/2024.4/26>.

21. Hoffman F. G. Future Threats and Strategic Thinking. Hoffman F.G. // *Infinity Journal*. 2011.

22. Hoffman, F. Conflict in the 21st Century The Rise of Hybrid Wars. 2007. URL: https://www.potomacinstitute.org/images/stories/publications/potomac_hybridwar_0108.pdf.

б) додаткова:

23. Бондар В.Т. Окремі аспекти функціонування системи державного управління в умовах світового гібридного протистояння: Сполучені Штати Америки. *Національні інтереси України*. 2025. Вип. 6(11). С. 704-717. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6\(11\)-704-716](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-704-716).

24. Бондар В.Т. Трансформація концептуальних підходів державного регулювання Німеччиною сфери національної безпеки як відповідь на сучасні виклики. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*, 2023. Вип. 8. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2023-8-02-03>.

25. Концептуальні засади взаємодії політики й управління : навч. посіб. / авт. кол. Е.А. Афонін, Я.В. Бережний, О.Л. Валецький та ін. ; за заг. ред. В.А. Ребкала, В.А. Шахова, В.В. Голубь, В.М. Козакова. К.: НАДУ, 2010. 400 с.

26. Проблеми модернізації політичних систем сучасності: Монографія / М.І. Панов (кер. авт. кол.), Л.М. Герасіна О.Г. Данильян та ін.; За заг. ред. Л.М. Герасіної, О.Г. Данильяна . Х.: Право, 2008. С. 113.

27. Нижник Н. Р . Системний підхід в організації державного управління : навч. посіб. / Н.Р. Нижник, О.А. Машков. К. : Вид-во УАДУ . 1998. С. 6.

28. Гібридна війна та її інформаційна складова. *Збірник праць Науково-дослідного інституту пресознавства*. 2018. Вип. 8. С. 190–199.

29. Горбулін В.В. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу. *Стратегічні пріоритети*. 2014. № 4 (33). С. 5–12.

30. Таран Є.І. Міжнародне співробітництво у сфері забезпечення національної безпеки. *Національні інтереси України: науково-практичний журнал*. № 6 (11) 2025. С. 1176. DOI: [https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6\(11\)-1033-1043](https://doi.org/10.52058/3041-1793-2025-6(11)-1033-1043).

31. Таран Є. Геополітичні зміни як детермінанти трансформації державної політики національної безпеки. *Публічне управління і політика*, 2025, 7-8(11-12). С. 9-17. DOI: <https://doi.org/10.70651/3041-2498/2025.7-8.02>.

32. Таран Є. Виклики та перспективи для України в умовах інтеграції у міжнародні безпекові структури. *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління Випуск 1 (9)*, 2025. С. 70-76. DOI: <https://doi.org/10.32782/cuj-2025-1-9>.

33 Lin, Yen-ting. War without Harm: China's Hybrid Warfare Playbook Against

Taiwan. 2025. URL: https://www.geopoliticalmonitor.com/war-without-harm-chinas-hybrid-warfare-playbook-against-taiwan/?utm_source=substack&utm_medium=email.

34. Martinez, D. Israel Hybrid Warfare in Gaza: Regular Goals, Combined Means. 2025. URL: <https://www.geopoliticalmonitor.com/israel-hybrid-warfare-in-gaza-regular-goals-through-combined-means/>.

35. Kroening M., Rosenstein J. Nuclear priorities for the Trump administration: A time to decide. *Atlantic Council*, 2025. website. https://www.atlanticcouncil.org/in-depth-research-reports/issue-brief/nuclear-priorities-for-the-trump-administration-a-time-to-decide/?utm_campaign=33083241-2025-Dec-SCSS-FD-Trump%20Priorities&utm_medium=email&_hsenc=p2ANqtz-9l_Ook959-5d4bRY-mwC9wKbLJfdlGfl0NfAwx0Giy8C9jL05xR7Ffqzr1fw79D3rL2nwZltSPY0mDfWMy5MDiDoUfHw&_hsmi=395677046&utm_content=395677046&utm_source=hs_email.

в) законодавчі та нормативні акти:

36. Конституція України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

37. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.

38. Розпорядження КМУ від 18 лютого 2025 р. № 131-р «Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2025 рік». *Урядовий портал. website.* <https://www.kmu.gov.ua/npras/pro-zatverdzhennia-planu-priorytetnykh-dii-uriadu-na-2025-rik-180225-131r>.

39. Розпорядження КМУ від 25 червня 2025 р. № 622-р «Деякі питання реалізації Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/622-2025-%D1%80#Text>.

40. Розпорядження КМУ від 2 липня 2025 р. № 649-р «Про затвердження операційного плану заходів на 2025-2026 роки х реалізації Комунікаційної стратегії щодо створення БЕЗБАР'ЄРНОГО ПРОСТОРУ В Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/649-2025-%D1%80#Text>.

41. Розпорядження КМУ від 14 квітня 2021 р. № 366-р «Про схвалення Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/366-2021-%D1%80#Text>.

42. Указ Президента України від 25.03.2025 «Про рішення Ради національної безпеки України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015/conv#n16>.

43. Закон України «Про національну безпеку». ВВР, 2021, № 31, ст. 241. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text>.

44. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». ВВР, 2010, 3 40, ст. 527. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

г) електронні ресурси:

45. Президент України: офіційний сайт. URL: <http://www.president.gov.ua/>.

46. Верховна Рада України: офіційний сайт. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/>.

47. Кабінет Міністрів України: офіційний сайт. URL: <http://www.kmu.gov.ua/control/>.

48. Урядовий кур'єр: офіційний сайт. URL: <http://www.ukurier.gov.ua>.

49. Міністерство оборони України: офіційний сайт. URL: <http://www.mil.gov.ua/>.

50. Державна служба статистики України: офіційний сайт. URL:

www.ukrstat.gov.ua.

51. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського : офіційний сайт.
URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>.

52. Національна парламентська бібліотека України: офіційний сайт. URL:
<http://nplu.org>.

53. Державна науково-технічна бібліотека України: офіційний сайт. URL:
<http://www.gntb.gov.ua/ua/>.

54. Аналітичні доповіді Національного інституту стратегічних досліджень.
URL: <https://niss.gov.ua/publikacii/analitichni-dopovidi>.

Навчально-методичне видання

ТАРАН Євгеній Іванович

УКРАЇНА В СИСТЕМІ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

Навчально-методичний комплекс дисципліни

для здобувачів освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою «Урядування у сфері національної безпеки» за спеціальністю 256 «Національна безпека (за окремими сферами забезпечення і видами діяльності)» галузі знань 25 «Воєнні науки, національна безпека, безпека державного кордону»

(денна форма навчання)

Видання подається в авторській редакції

Підписано до друку 26.01.2026 р. Формат 60×84/16.
Папір офсетний. Гарнітура Times. Друк різнографія.
Умов. друк. арк. 2,33. Обл.-вид. арк. 2, 51
Наклад 300 прим. Зам. № 2601/2

Видавництво та друк ТОВ «ДКС-Центр»
вул. Дорогожицька, 18, м. Київ, тел. (050) 381-81-81
свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру ДК № 3457 від 08.04.2009 р.